

Književnost.

Slovenska književnost.

Knjige družbe svetega Mohorja.

Na krivih potih. *Povest. Priprostemu ljudstvu v pouk in zabavo spisal Žaljski. Slov. Večernic XLVII. 7v.* — Z letošnjim zvezkom „Slovenskih Večernic“ je družba sv. Mohorja prestopila na novo polje. In v tej meri, kakor se razširja prekucijski socijalizem, provzroččen po brezobzirnem kapitalizmu, ter se mu nasproti stavlja krščanski socijalizem, treba je, da se, zlasti odkar se je sam sveti oče oglasil v tej stvari, tudi slovensko ljudstvo seznaniti s poglavitnimi načeli in težnjami obojega socijalizma. V obliki mične povesti je to najlože storiti. V tej povesti spoznaš mednarodni rovarski socijalizem, poleg tega pa tudi blagodejni krščanski. Kar se tiče posebej obrtnih nadzornikov, res je to blagohotno uvedla država, a zaželeno koristi delavec še nima od tega, največ zato, ker se delavec večinoma ne more čisto prosto pritožiti zoper razne hude krivice po tvornicah in jamah. Pisatelj je značaje načrtal dobro, le o 16 letni Zorani se nam zdi, da mladeniča Ivana vendar-le preveč nadkričuje v pogumnosti. Nenavadno in neumestno je, da župnik v svoji pridigi kar naravnost hvali novega gospodarja rudniškega, rekoč: „Mož, kteremu sedaj služite, je vsega spoštovanja vreden. Jaz sam sem se prepričal, da se vam je, odkar on tukaj gospodari in zapoveduje, v vsakem oziru obrnilo na bolje.“ (Str. 139.) Božja previdnost odseva iz cele povesti prav lepo.

Praktični nauki na str. 14. in 15. so sicer prav koristni, a neskladne so misli v teh-le dveh zaporednih stavkih: „Človek je stvarjen po božji podobi, in njegova dolžnost je, da to podobo kolikor mogoče lepo ohranjuje. Nič pa ne pospešuje telesne lepote bolj, kakor snaga.“ Ali ni le duša človeška ustvarjena po božji podobi? Neka posebnost je poroka v terek. Na str. 17 se ima tožilnik glasiti „duha“ nam. „duh“. Str. 20 morda „me druge“ nam. „mi druge“; str. 90 bi želeli besedico „se“, ker govorimo (a ne povsod. Ur.): „če se mi ne preleže“ ali pa: „če mi ne odleže“; str. 119 „nejevercu“ nam. „krivovercu“. „Dejanje doprinesel“ na str. 137 ni slovensko. „Zveličar“ — „Odrešenik“, „Gospod“ (= Jezus) piše pisatelj z malo začetnico. Da je grajščinska gospa morda še enkrat prejela sv. zakramente, ko ji je prihajalo hujše, bilo bi umestno naravnost omeniti, sicer se le slutiti. Nam. „končno“ (konečno) bi bilo boljše rabi „poslednjič“, namestu „rudeč“ „erdeč“ ali „rdeč“, nam. „sodnija“ „sodišče“. Kazalni in svojivni zaimek stopata prerada za pridevnik; saj ne slišimo ljudstva, da bi govorilo n. pr. tako-le: V zaduhlih teh podzemskih prostorih, z beraško to drhaljo, pogubne svoje nauke, prijetno svojo vonjavo itd. Sicer je jezik

lep. Zlasti pa namen, vsebina in mikavnost v tej povesti delajo čast pisatelju in družbo prav toplo priporočajo.

Val. Bernik.

Kitajci in Japonci. *Spisal J. Starè. Str. 143.* — Med letošnjimi knjigami naše družbe se po zunanji lični obliki odlikuje najbolj Staretova: „Kitajci in Japonci“. Prijeten tisek, premnogo lepih in — kolikor morem soditi — stvarno resničnih slik, celó dva slovenska zemljevida — to bode jako ugajalo našim družabnikom, kakor je ugajalo tudi meni. A ne samo vnanjščina je vredna take pohvale, ampak tudi poučna in kratkočasna vsebina. Zares dobro jo je pogodil odbor, da je sklenil izdajati narodopisne in zemljepisne knjižice. Obzorje našega, za take stvari tako radovednega, naroda se bode razširilo in s tem se bode tudi bolje zavedal samega sebe. Ob jednem se pa dandanes prav na tem polju lahko podá občinstvu izborne tvarine, zakaj narodopisje se je v poslednjih letih povzdignilo jako visoko. Pa tudi s tem je pravo zadel naš odbor, da je izročil prvo delo te vrste gospodu Staretu, zakaj — in s tem izrekamo ob kratkem vso pohvalo — gospod profesor daje s tem delcem vsem naslednikom svojim dober vzgled.

Večji del knjige se peča s kitajskim cesarstvom, le majhen kos (jedno poglavje) govori o Japoncih. Prav trdnega reda ni v celotnem obdelovanju. Najprej govori o Kitajski deželi, narodu in o splošnih stvarih, nato pa o raznih stanovih in njih opravilih. Kdor je prečital vso knjigo, sestavi si lahko dokaj popolno sliko kitajskega življenja. To lahko presoja oni čitatelj, kateremu so znana jednaka dela v drugih jezikih.

Jako važno v takem delu za ljudstvo je, da je preprosto in umevno. To lahko pripoznavamo naši knjigi. Gospod Starè piše gladko in preprosto, jezik mu ni okoren, kakor se rado zgodi v takih delih. Tudi pisava je dokaj pravilna, če izvzamemo kako malenkost, n. pr. „trak od rudečega papirja“; tako ne pravimo Slovenci, ampak: trak papirja, ali pa iz papirja. K večjemu takó bi se izraz utegnil razlagati, kakor „ostanki od južine, od večerje“ itd.

Radostno torej pozdravljamo lepo knjižico in želimo, da bi dobila mnogo enakih sestic.

Dr. Fr. L.

Slovanska knjižnica. 3. snopič: „Slučajno“. Ruski spisal P. N. Polevoj. Posl. I. I. Kogej. „Amerikanci“, pripovedka I. I. Jasinskega. Posl. V. K. Ratimir. 4. snopič: „Protivja“. Slika iz življenja Slovaški spisala Ljudmila Podjavorinska. Poslovenil Anonym. „A z b u k a“. 5. snopič: „Cesarja je bil šel gledat“. Humoreska. „Pravda“. Humoreska. „Prevžitkar“. Povest. Vse tri iz lužiškega poslovenil Simon Gregorčič ml. — V 3. snopiču je najprej pripovedno opisan zgodovinski početek

samostana Orača po narodnem sporočilu tverskem. „Povej, katero poročiš pa ti?“ „V presenečenju ustavi se sredi cerkve.“ To dvojje ni za slovenska ušesa. V „Amerikancih“ je nejasno, kaj je „plastišče“ in „platišče“, ali je oboje isto? — Slika iz življenja slovaškega med židovskimi krvosesi v 4. snopiču sega globoko v družinske razmere naših bratov. Zato je mikavnejša. Nekoliko se tu pa tam pozna ženska pisava, a v zamotanju povesti se razodeva mlada pisateljica jako nadarjeno. Preložen je spis nekako trdo, napačno rabljena besedica „vsaj“ se kot poreden otrok vtika pogosto v govorico. Namestu: „nikdar pa ni tih, blažen spomin“, stal naj bi roditelj. Primerno je postavilo uredništvo koncu spisa kratek „dodatek“ o slovaških tužnih razmerah med šovinističnimi Madjari in o pisateljici, prav imenovani Ljudmili Riezne-ovi. Snopič sklepa cirilska šola, namreč nauk o azbukii, abecedi ogromne večine Slovanov. Za poskus je v cirilici natisnjena S. Gregorčičeva: „Domovini“ in „Pri mrtvaškem odru“, v 5. snopiču pa istega „Sam“. Ta snopič je zopet jako primeren slovenskim razmeram. Humoreska „Cesarja je bil šel gledat“ seveda nekoliko pretiruje istino. „Prevžitkar“ daje koristen in po drugi strani grozen nauk prevžitkarjem in mladim gospodarjem pa gospodinjam. „Izpoznali“, „za deset let se ne raztrga“, „ogljije“, „uglihajva se“, „med Lipskem“ (pač tisk. pomota) ne pišimo! „O baltiških Slovanih in Lužičanih“ je najpotrebnejše povedal v dodatku isti gospod prelagatelj. Kar jih je pod prusko vlado v Šleziji (v Dolenji Lužici), ti so dvakrat bratje ogerskih Slovanov. — Splošno se kaže napredek v jezikovnem in stvarnem oziru. Val. Bernik.

Zabavnik. Zbirka družbinskih iger za v sobi in pod milim nebom. Nabral in izdal Anton Brezovnik, učitelj. Celje 1893. Tiskal in založil Dragotin Hribar. Osmerka. Strani 207. Cena 70 kr., po pošti 5 kr. več. — Človek potrebuje družbe. In družba naj človeka oplemenjuje. Soseb treba mladini v družbi pravih svetovavcev in zabavnikov, da ne zagazi na opolzno pot nenravnosti. Po treznem resnem delu treba odpočitka, razvedrila, igre. To je spoznala tudi vlada in zato „se igra ljudskošolska in srednješolska mladina na državno povelje“. Mladí svet se rad igra in šali in veseli. To je prav po dokončanem delu in po pravilu starih „est modus in rebus“. Zato pa mislimo, da je dobro došla lična knjiga gosp. Brezovnika z imenovanim naslovom. V predgovoru gospod pisec sam pravi, kakšen namen ima, namreč pomoči, „da se ne bi naša mladina igrala in razveseljevala v — tujem jeziku.“ Zares izvrsten namen, zato tudi tolika razlika v vsebini v knjigi: „Orakelj“ 1—59, kateri morebiti ne bo vsakomu po volji, vsaj tistemu ne, kateri ne bo prav zadel. „Igre za zastavo“ 59—81 znane so večinoma, kakor tudi „Družabne

igre za v sobi in pod milim nebom“ od 81—114. Samo to bi želeli, da bi si vsak prijatelj igranja dobro prebral in zapisal igre, katerih tu ni našel ter jih kje priobčil. Zakaj tudi igre, še tako malenkostne, kažejo narodni ali pa zopernarodni duh. „Pikčanje“ str. 117—130 in „Slepile igre in umetnije“ 135—169 — kakor se vidi — niso izrasle na domačih tleh. „Uganke in računске naloge“ 169—194 so nekatere prav dobre in mikavne, druge pa znane, vendar tudi v knjigi dobro došle. Jezik je razven nekaterih nedoslednostij dober. Pogrešek je „izišlemu“ nam. „izešlemu“, kar je že dokazal „Dom in Svet“. Opomnja na str. 207 glaseč se: „Po jako neljubi pomoti vrinil se je v besedah igralec, kazalec i. dr., v namestu pravilnega I, kar hoti popraviti častiti bralec sam“, zdi se mi neumestna. Po mojih mislih — najbrž v kratkem jih priobčim — je za našo pisavo razven nekoliko iznimk le nasprotno prav. Dovolj je sedaj povedati, da novi „Slovar“ piše le v, kakor: „igravec“ str. 192, „kazavec“ 392 itd. No, kakor rečeno, o tem drugje več! Te in druge nedoslednosti nikakor ne manjšajo vrednosti knjige, in zato jo priporočamo vsem, ki se zanimajo za take reči.

Fr. S. Lekše.

Ilustrovani narodni koledar za navadno leto 1894. Uredil in izdal Dragotin Hribar v Celji. Leto VI. Osmerka. Str. 148. Cena 1 gld., po pošti 10 kr. več. — Bodisi po obliki, bodisi po vsebini se vjema letošnji Narodni koledar z lanskim. Razložek je nekako le ta, da je ilustrovanje Koledarjevo letos nekam prosteje, lahno in vkusno, kolikor vemo — tudi dokaj izvirno, in pa ta, da ni letos v njem nobene pripovedi. Namestu te je za zabavo spis: „Spomini iz jugovzhodne Bosne“ (sp. stotnik Igo Kaš). Spis „Selitev Slovanov proti jugu“ (S. Rutarja) se letos nadaljuje; med življenjepisi pa nahajamo črtice o Andr. Winklerju, Pavlini Pajkovi, Jožefu Pečnaku in dr. Benjaminu Ipavici (vse s podobami). Naposled omenjamo dve pesmi Aškerčevi in spis „Moj sprehod po staroslavnem Pompeju“ (dr. Antona Medveda). Pred naslovno stranjo je krasno risan načrt „Narodnega doma v Celji“ (narisal J. Hraský). Ugodno znamenje za knjigoljubnost slovensko je, da more poleg Koledarja družbe sv. Mohorja iziti in se še trdno na noge opreti ta ali oni drug koledar z višjo kupno ceno. F. Sv.

Koledar Katoliškega tiskovnega društva v Ljubljani za leto 1894. Namenjen zlasti slovenski duhovščini. Šesti letnik. — Ta (stanovski) koledar je izšel že pred daljšim časom. Kakor druga leta, podaja tudi letos korenito oceno slovenskih knjig za mladino in ljudstvo, katere pisatelj pač dobro umeva naloge in dolžnosti ocenjevalčeve. F. Sv.